

Toekomstige landoperaties: alles of niets omvattend

ERIK A. CLAESSEN

Luitenant-kolonel stafbrevethouder Erik A. Claessen, Ir. leidt de Desk Land bij het departement Strategie. Als auteur bestudeert hij het gebruik van georganiseerd geweld voor politieke doeleinden. Hij schreef hierover verschillende artikelen in *Military Review* en *Militaire Spectator*. In 2010 publiceerde Praeger zijn boek *Stalemate: An Anatomy of Conflicts between Democracies, Islamists and Muslim Autocrats*.

Dans les opérations terrestres contemporaines, l'interaction civilo-militaire est devenue inévitable. De plus en plus, le belligérant qui s'adapte le mieux à cette réalité l'emporte sur celui qui se rend insuffisamment compte de l'importance de cet aspect opérationnel. Cet article fait le tour d'horizon des interventions militaires de l'ère post-soviétique. L'auteur met l'accent sur l'évolution des mécanismes sociologiques, financiers et informationnels qui permettent à un acteur de transformer sa popularité dans la zone de conflit en force militaire et il en déduit les implications pour le développement des capacités terrestres.

Hoe moeten landstrijdkrachten ingezet worden? Meer en meer lijkt het antwoord hierop te zijn: met een allesomvattend plan of helemaal niet. In de jaren 90 manifesteerde zich in vrijwel alle types militaire inzet de noodzaak om het gebruik van geweld te combineren met acties om de humanitaire en bestuurlijke noden in het conflictgebied te lenigen.

Tijdens *Desert Storm* werd civiel-militaire interactie nog geschuwd. Na de Koude Oorlog werd de Amerikaanse visie op militair optreden samengevat in de Powell-doctrine, die stelde dat een tegenstander door een kort, overweldigend offensief tot overgave gedwongen moest worden, waarna men zich snel kon terugtrekken. Generaal Powell beperkte de inzet van grondtroepen tot de bevrijding van Koeweit. Dit lukte in een offensief van minder dan honderd

uur. Vervolgens werd de opstand van Koerden en sjiieten tegen het regime van Saddam Hoessein in Irak vanuit de lucht gesteund door het instellen van *no-fly zones*. Dit mislukte. Saddam Hoessein sloeg hard terug met rampzalige gevolgen. In het noorden moest men een luchtbrug instellen om de Koerden van de hongerdood te redden. In het zuiden keek men toe hoe het regime de opstand bloedig onderdrukte.

De terughoudendheid betreffende civiel-militaire interactie bleek ook uit de eerste vredesoperaties van het post-Sovjettijdperk. Die werden zo beperkt mogelijk gehouden qua omvang en mandaat. Men stuurde waarnemers of lichtbepalende blauwhelmen. Van inmenging in de plaatselijke economie of politiek was geen sprake. UNOSOM, UNPROFOR en UNAMIR toonden het failliet van deze halfslachtige aanpak aan. In Somalië werden de blauwhelmen tot aftocht gedwongen, in Bosnië waren ze machteloze getuigen van misdaden tegen de mensheid, in het westen van Kroatië werden ze onder de voet gelopen en in Rwanda konden ze de genocide niet verhinderen.

Dezelfde tendens was merkbaar in het Arabisch-Israëliëse conflict. Nergens is de erosie van conventionele gevechtskracht beter zichtbaar dan daar. In 1967 en 1973 sloeg Israël zijn tegenstanders nog met verstomming door overweldigende militaire overwinningen. De veroverde gebieden konden hierdoor bestuurd worden door een kleine bezettingsmacht, die zich weinig met sociale en economische zaken inliet. Na 1980 waren de Palestijnen echter steeds minder onder de indruk van conventionele landstrijdkrachten. Het groeiende aantal militairen dat nodig was om de gebieden te controleren was daarvan het meest zichtbare symptoom.

Men veranderde daarom het geweer van schouder. Steeds meer werd een korte fase van intens geweld – door overwegend luchtmacht – gevolgd door een jarenlange inzet van landstrijdkrachten tussen de bevolking. Israël ontwikkelde een strategie waarbij de militaire uitschakeling van de PLO gekoppeld werd aan de creatie van een civiele administratie gesteund op een systeem van gemeentelijke autonomie. In Irak wisselden de Amerikanen een onweerstaanbare opmars naar Bagdad af met een allesomvattende transitie naar een legitiem bestuur. En in de UNO-operaties werden de zwakke mandaten vervangen door een aanpak waarbij hele regio's na een krachtig offensief onder het bestuur werden geplaatst van een tijdelijke administratie.

De *Comprehensive Approach* (CA) was geboren, maar werd nog niet zo genoemd. De eerste succesvolle toepassing ervan gebeurde onder Belgische militaire leiding in Oost-Slavonië. Door een combinatie van militaire, socio-

economische en bestuurlijke acties kon UNTAES eind 1997 de regio vreedzaam overdragen aan de Kroatische regering – één van de meest onderbelichte militaire successen ooit. Nadien slaagde deze aanpak ook in Oost-Timor, Bosnië, West-Afrika en Kosovo.

De grootste problemen van de CA zijn echter de kost en de duur ervan. Dit bleek vooral in Afghanistan en Irak. De moeilijkheden tijdens die twee conflicten hebben eerdere successen van de CA uit het zicht doen verdwijnen.

Soms draait een CA ook uit op een mislukking. In 1982 viel Israël Zuid-Libanon binnen. De PLO gebruikte de regio als basis voor raids op Israël. Door de invasie werd de PLO naar Tunesië verdreven. Israël wou daarna in het gebied een zichzelf besturende bufferzone creëren. Het plan voorzag in een systeem van dorps- en districtsraden met een eigen burgerwacht. De raden ontvingen Israëlische steun met betrekking tot infrastructuur, handel en landbouw. Het plan leek uitvoerbaar. Er was zeker behoefte aan ontwikkeling in de streek. Gezondheidszorg, onderwijs en nutsvoorzieningen waren er beneden alle peil en de plaatselijke elite van grootgrondbezitters bekommerde zich meer om de eigen privileges dan om de bevolking. De christelijke militie steunde Israël en de sjiiitische militie verzette zich niet. Bovendien had de bevolking – die de PLO beu was – de Israëli's onthaald als bevrijders.

Het draaide anders uit. In 1985 merkte Rabin – toen minister van Defensie – op dat *“among the many surprises that came out of the war in Lebanon, the most dangerous is that the war let the Shiites out of the bottle. No one predicted it; ... If as a result of the war in Lebanon, we replace PLO terrorism in southern Lebanon with Shiite terrorism, we have done the worst [thing] in our struggle against terrorism.”*¹ In 2000 trok Israël zich terug, waarna Hezbollah de controle over de regio overnam. Had de CA gefaald? Integendeel. Tussen 1982 en 2000 verbeterden het onderwijs, de gezondheidszorg en de nutsvoorzieningen enorm. Dit werd echter meer toegeschreven

Marie-Rose Schiemy

Comprehensive Approach: Temporary Administrator William Walker en Force Commander GenMaj Hanset bij de afscheidsceremonie van UNTAES.

aan de CA van Hezbollah dan aan deze van Israël. De populariteit waarvan Hezbollah zich zo verzekerde, liet haar strijders toe zich onder de bevolking te mengen en vanuit die positie de Israëli's uit te putten. De Israëli's hadden niet de intentie hun aanhang uit te breiden. Hezbollah daartegenover investeerde elke cent die ze kon inzamelen in dienstverlening aan bredere lagen van de bevolking. Hoewel het lot van de bevolking door zowel Israël als Hezbollah werd verbeterd, ontleende enkel deze laatste hieraan een grotere populariteit. Dit illustreert hoe een strijdkracht na een overwinning kan vastlopen als de door haar gesteunde lokale elite na-ijver veroorzaakt bij de rest van de bevolking.

Gelijkaardige ontwikkelingen deden zich voor in de Palestijnse gebieden en Irak, waar HAMAS en Moqtada Al Sadr bijna dezelfde strategie als Hezbollah toepasten. Drie evoluties verklaren deze ontwikkelingen. Vooreerst is er een grotere terughoudendheid in het gebruik van militair geweld dan vroeger. Ten tweede kan men nu geld naar elke uithoek van de wereld verplaatsen. Ten slotte laat de moderne informatietechnologie toe om onbepaald te communiceren. Het effect van deze nieuwe mogelijkheden wordt duidelijk als men de problemen bekijkt waarmee verzetsstrijders af te rekenen hebben als ze er niet over beschikken. In de jaren 40 kon Mao niet rekenen op enige terughoudendheid in het gebruik van geweld door Japanners en nationalistes. Dezen konden zonder scrupules dorpen aanvallen waar de communisten een parallel bestuur trachtten te creëren. Mao moest ook alle benodigde financiën uit het conflictgebied zelf putten met

Jürgen Braekeneht (DG Com)

revolutionaire belastingen. En voor hun agitatie moesten de communisten fysiek contact leggen met de bevolking. Mao had dus grondgebied nodig om te ageren, maar hij kon dit grondgebied niet verdedigen. Dit leidde tot het meest kenmerkende feit van de Chinese revolutie: de Lange Mars. Mao's eindeloze vlucht illustreert het aarts-moeilijke evenwicht tussen het controleren van grondgebied en het vermijden van het beslissend gevecht met de sterkere tegenstander.

Comprehensive Approach: de kranen in de binnenhaven van Vukovar werden door specialisten van de binnenhaven van Brussel hersteld met geld van het Belgische Ministerie van Buitenlandse Zaken.

Deze evenwichtsoefening is overbodig geworden. Verzetsstrijders kunnen nu ageren in aanwezigheid van hun militair superieure tegenstander omdat deze laatste terughoudend moet zijn in het gebruik van geweld. Organisaties zoals Hezbollah kunnen fondsen werven bij één miljard moslims, deze naar Libanon doorsluizen en daarmee niet enkel hun militaire operaties, maar ook een systeem van sociale dienstverlening financieren. Verzetsbewegingen zijn zo eerder een steun dan een last voor de bevolking geworden. De informatietechnologie ten slotte maakt het mogelijk om elk doelpubliek te bereiken met agitatie en propaganda. In tegenstelling tot Mao kan Hezbollah niet op de vlucht gedreven worden. Ze hoeft het grondgebied waarin ze ageert niet te controleren. Het is onmogelijk geworden om door het toepassen van of dreigen met legaal geweld de gewenste gedragswijziging te bekomen van een tegenstander die militaire slagkracht ontleent aan zijn populariteit in het conflictgebied.

Door de problemen met de CA gaan er stemmen op om geen grondtroepen meer in te zetten en te vertrouwen op *stand-off*-wapensystemen zoals drones, artillerie en gevechtsvliegtuigen. Robert Gates (voormalig MOD US) drukte dit kernachtig uit door te stellen dat “*any future defense secretary who advises the president to again send a big American land army into Asia or into the Middle East or Africa should have his head examined.*”² Dit is niet de eerste keer dat de inzet van luchtstrijdkrachten als een alternatief voor in plaats van als een deel van een CA voorgesteld wordt. Israël maakte deze ommezwaai al eerder. Na het debacle van Libanon koos Israël voor een *Stand-Off Strategy* (SOS). Israël trok zich terug uit Libanon, Gaza en delen van de Westbank, waarna het een muur optrok tussen “ons” en “hen”. Dit beperkte de rol van grondtroepen tot grensbewaking. Generaal Halutz noemde dit *Environmental Air Control*: het controleren van conflictgebieden vanuit de lucht. Die strategie is niet nieuw. In 1921 stelde Douet al dat men de wereld kan veranderen door er op de juiste plaats op het juiste moment bommen op te laten vallen. De spectaculaire technologische vooruitgang in informatievergaring en precisiemunitie maakte het vanaf de jaren 90 mogelijk dit juiste moment precies te bepalen en de juiste plaats nauwkeurig te raken. De kolonels Warden en Deptula illustreerden de effectiviteit hiervan met hun *Air Campaign Plan* voor *Desert Storm*, dat het Iraakse leger uitschakelde nog voordat landstrijdkrachten tot de aanval overgingen. De toepassing ervan in Libanon in 2006 leverde echter niet het verhoopte resultaat op. Geen enkel doel dat de Israëlsche luchtmacht kon raken was vitaal genoeg om Hezbollah tot opgave te dwingen.

Zowel de CA als de SOS vertonen mogelijkheden en beperkingen. Het heeft dus weinig zin om hen tegenover elkaar te plaatsen. Het één is geen alternatief voor

het ander. Het zijn twee vormen van militaire inzet die elk hun specifieke toepassingen hebben en elkaar in sommige gevallen moeten aanvullen.

Een SOS werkt als men doelen kan vinden waarvan de vernietiging catastrofaal is voor de tegenstander en als er in het conflictgebied een democratisch gezinde elite opstaat die de plaats kan innemen van

de uitgeschakelde tegenstander. De operatie boven Libië in 2011 illustreert dit. Een SOS is echter contraproductief als aan de eerste voorwaarde niet wordt voldaan, zoals bleek in Libanon in 2006. Ze volstaat evenmin als aan de tweede voorwaarde niet voldaan wordt. In dat geval moet een CA de SOS volgen. In 1999 kon men de Serviërs met een luchtcampagne tot terugtrekking dwingen. Het was echter geen optie Kosovo daarna aan het UCK (Bevrijdingsleger van Kosovo) over te laten. Het UCK blonk immers niet uit door haar democratische instelling noch door zijn terughoudendheid voor geweld tegen Serviërs.

Een CA werkt als men kan verhinderen dat andere actoren deze aanpak kapen. Dit kapen kan op twee manieren gebeuren. Enerzijds kan een tegenstander die men van de macht wil uitsluiten, zich onmisbaar maken in het domein van humanitaire hulpverlening en essentiële diensten. De populariteit die hij hieraan ontleent kan hij dan omzetten in militaire slagkracht. Anderzijds kan een medestander die men aan de macht wil brengen misbruik maken van deze positie door zichzelf en zijn entourage te verrijken. Een CA is zinloos als men de tegenstander niet kan vervreemden van zijn achterban en als men de medestander niet democratischer en minder corrupt kan maken. Als men dit echter wel kan, dan hoeft de militaire inzet niet omvangrijk te zijn. De Amerikaanse aanpak in Colombia toont dit aan. In dat land wil men het gedrag van zowel de medestander (de Colombiaanse regering) als van de tegenstander (de FARC) veranderen. Hiervoor wordt economische en militaire hulp aan de medestander afhankelijk gemaakt van vooruitgang op het vlak van democratisering, bv. de ontbinding van doodseskadere. Militaire operaties worden ook aangevuld met ontwikkelingsprogramma's en met amnestie voor verzetsstrijders die zich overgeven. Deze CA vergde slechts 850 Amerikaanse militairen. Op de Filip-

Christiaan Louis

Amongst the people: Belgische checkpoint in Mitrovica, Kosovo.

pijnen kon de USA met een gelijkaardige strategie successen boeken tegen de islamistische Abu Sayyaf groep.

Deze voorbeelden doen de vraag rijzen in welke landcapaciteiten men het best investeert.

97

Moet de kwaliteit van de bewapening verbeteren? De westerse bewapening is nu al beter dan die van potentiële tegenstanders. Deze voorsprong moet zeker behouden blijven, maar een verdere vergroting ervan is duur. Stel dat wapensystemen morgen dubbel zo ver schieten en de helft minder verbruiken; verdubbelt dan de militaire effectiviteit ervan? Eenmaal de superioriteit bereikt, vermindert de toegevoegde waarde van verdere perfectionering.

Moet het aantal inzetbare militairen verhogen? Recente evoluties tonen aan dat het verband tussen getalsterkte en militair succes al een tijdje zoek is. De inzet van 600 militairen tegen Abu Sayyaf op de Filippijnen levert in vele opzichten meer resultaat op dan de inzet van honderdduizend militairen in Afghanistan.

Het grootste verbeterpotentieel bevindt zich in het domein van civiel-militaire interactie. Zoals UNTAES, UNTAET, SFOR en UNMIK aantonen, is een verbetering daar effectiever dan een verhoging van de getalsterkte of een perfectionering van de defensietechnologie. In de moderne conflicten levert de capaciteit om een tegenstander te vervreemden van zijn achterban meer voordeel op dan de vernietiging van zijn strijders. En de capaciteit om de medestander democratischer en minder corrupt te maken, zal meer bijdragen tot zijn overwinning dan een verhoging van het aantal ontplooide militairen. De hoofdkrachteninspanning van onze capaciteitsontwikkeling ligt dus best in dit domein.

□

Trefwoorden: comprehensive approach – tijdelijke administratie – airpower

---

¹ Robin Wright, *Sacred Rage* (New York: Touchstone, 2001), 233.

² *Warning Against Wars Like Iraq and Afghanistan*, *New York Times*, February 25, 2011.